

■ Sok a nagycsaládos cigány, de nem az egyesületben
■ „Minek csináltak annyi gyereket?” - dünnyögik néha
■ Szegedi a NOE-díjasok között

Fészek-élet

Fotó: Révész Róbert

■ A panellakások alatti garázsból alakították ki a csöpp boltocskát, ahol az egyesület tagjai nagyker áron juthatnak hozzá a legfontosabb árucikkekhez. Rizs, liszt, cukor, a gyerekeknek valami olcsó, de jó csoki. Ez került egy anyuka kosarába. A pénztárgép mögött most is Erzsike, vagyis Pelyva Imréné ült, aki miközben beütötte az árat, számolta a visszajáró aprót, elsorolta a Fészek legújabb híreit is. Pelyváné a Fészek életének egyik legismertebb és legelismertebb szervezője. Ehhez igazodik tisztsége a szegedi vezetőségben, de tagja a Nagycsaládosok Országos Egyesülete elnökségének és a Család-jainkért Alapítvány kuratóriumának is. Vele és Szanka Istvánnal, a szegedi egyesületen belüli csoportok vezetőjével beszélgettünk.

– A budapesti után a szegedi a második legnagyobb szervezet. Az egyesületen belüli információáramlást segítik a 15-30 nagycsaládot tömörítő csoportok. Akciós termékekről, kedvezményes vásárlási lehetőségekről, az ingyenes uszodabérletről, a legsürgősebb feladatról szólnak e hírek – mutatta a belső felépítést Szanka úr.

■ **Mire való a Fészek?**
– Mindenki tudása szerint vesz részt az egyesület munkájában. Ehhez nem csak az áruelosztóbeli ügyelet, vagy egy közös program megszervezése, hanem a másik nagycsalád segítése is hozzá tartozik. Az egyik családnak a házbontásban, a másiknak a tapétázásban akadt így segítsége. Jömagam például egész nyáron főztem azoknak a kómáveseknek, akik az egyik család házáat bontották – villantott fel egy képet a Fészek életéből Erzsike. – Az önkor-

Akár egy nagycsalád, olyan a nagycsaládosok szegedi Fészek Egyesülete. A családtagok száma folyamatosan nő. Bár 1988 februárjában 10 család kezdeményezése alapján 50 család alapította, jelenleg 463 tagot számlál az egyesület. Itt mindenkinek jut feladat, s minden poszt egyformán fontos. A családi élet központi színtere a konyha, a szegedi nagycsaládosok legfőbb találkozóhelye pedig a Nyitra utcai áruelosztó.

mányzattal jó kapcsolatunk alakult ki. Így aztán tavaly legalább 40-50 szociális segély igénylésében közreműködtünk. Figyelünk egymásra. Így derült ki, hogy egy erdélyi asszony 9 négyzetméteren hatodmagával él. Neki például kamatmentes kölcsönt adtunk a 150 ezer forintos pénzalapunkból, segítgettünk, hogy szükségessé juthasson. Tudunk egymásról. Számon tartjuk, kivel mi történt. Arra lenne szükség mindenkinél, hogy ilyen közösségben élhessen.

■ **Kik tartoznak a nagycsaládosok egyesületébe? Minden sokgyerekes ide talál?**
– Júliusban, agusztusban 200 új család jelentkezett az egyesületbe. A tagok többsége kérkezi munkás. Most, hogy kérdezi, gondoltam végig, hogy csak néhány cigány család kérte fölvetelét, de ezek rendezett körülmények között él, a nagy átlagtól semmiben sem eltérő életvitelű emberek. Elég sok közöttünk az egyedülálló szülő – mondta Szanka úr.

■ **A nagycsaládosok milyen gondokkal küszködnek?**
– Számunkra is a munkanélküliség réme a legfélelmetesebb. A többségünkre az jellemző, hogy kifelé nem mutatjuk, a létminimum alatt élünk. Ezért annyira bántó az olykor-olykor fülünkbe jutó, például a segélykérelmünket kísérő megjegyzés: „Minek csináltak annyi gyereket?!”, „Nem látszik magán, hogy éheznek...” Elég baj az nekünk, hogy a nagycsaládosok többsége segélyre szorul! – fakadt ki Erzsike.

■ **A többség, az egy vagy kétgyerekesek számára hogyan éreztetik, miért jó három vagy több gyermeket nevelni?**

– Az én gyerekeim nem unatkoznak, nem csellengenek az utcán. Mindenkinek jut feladat. Azt a nyüzsgést kellene látni, ahogy például vacsorához készülődünk. A legkisebb hozza az asztalterítőt, a nagyobbak megterítene, apa kenyeret szel. Aztán vacsora közben mindenki elmondja, mi történt vele azon a napon. Megbeszéljük a dolgokat, közösen értelmezzük. Elmondhatatlanul szép egy ünnep, amikor a távolabb élő felnőtt gyerekek, az unokákkal haza látogatnak...

■ **Egymásba fonódnak az életek, egymást támogatják a sorsok... Mégis kevesen vállalhatják a sok gyerek örömeit és gondjait.**

– Az a baj, hogy a gazdasági nehézség, meg a politika egymás ellen fordítja az embereket. Pedig egy hajóban utazik a nyugdíjas, a munkahelyen dolgozó és a sokgyerekes anya.

– **Másodszor adták át a Nagycsaládosok Országos Egyesülete díját. A nyolc kitüntetett között az egyetlen szegedi: Pelyva Imréné.**

– A Fészek munkájának elismerése is az én kitüntetésem. A Fészek egyre terebélyesedik. Ezért aztán jó lenne, ha az idén már alkalmazhatnánk egy adminisztrátort. A Családsegítő központhoz pályázatot nyújtunk majd be, mert varró és számítógépes tanfolyam, korrepetálás, nevelési tanácsadás szervezését tervezzük. A családom nélkül egyébként nem kaphattam volna meg a kitüntetést. Ők segítenek, hogy itthon minden rendben legyen, rájuk támaszkodva vállalkozhatok több feladattal az egyesületben... Az életet jelentik...

Újszászi

Szárnyalás földközelben

■ Impressziók Szathmáry Gyöngyi jubileumi szoborkiállításáról

■ A szenvedés emlékművei
■ Magyar panteon

A Szatmárnémetiben született s Mikus Sándor vendékeként diplomázott szobrász éppen harminc esztendeje él Szegeden, dolgozik a tanárképző főiskola rajztan-székén, s készít szobrokat az ország köztereire, középületeinek belső tereibe, formáz érmekeket, plaketteket, portrékat. Ez a három évtized jól elkülöníthető szakaszokra oszlik, pontos diagrammja azoknak a társadalmi hullámveréseknek, személyes örömöknél és sorscsapásoknak, amelyeket vállalva végig kellett élnie Szathmáry Gyöngynek. Kezdetektől vonzódott a határozott formákhoz, a kubisztikus elemekhez, a tömbös formáláshoz. Hús-vér figuráit ez a mintázási-formázási attitűd emelte jelképvé, így lettek első munkásbrázolásai többek, mint egy-egy szakma illusztrációi, így válhattak magának a munkának, a legfőbb emberi tevékenységnek szimbólumaivá. Aztán következett egy nonfiguratív időszak jelentős sikerekkel, a forma és tér problematikájának végig gondolásával, architektúra és szobor kölcsönhatásainak elemzéseivel.

A mostani képtárbeli kiállítás jórészt az utolsó évek termését mutatja be, de utalásként a 80-as évek elejéről is láthatunk néhány alkotást. Az egyik vonulat arcképcsarnok, a másik egy mementósor. A nyolcvanas évek elején egyszerű dombormű-portrékkal jelent meg helyi és országos kiállításokon Szathmáry Gyöngyi. Bálint Sándor, Vinkler László, Kós Károly voltak első konkrét és szellemi modelljei. Mái talán a Kós portré a legelőremondatóbb: mintha tektonikus erők földrepedései formálnák Kós Károly arcának karakteres részleteit. Bálint Sándor szemüvege fölött megbocsátó mosollyal tekint ránk, a Vinkler-portrét a mitológia

Hommage a Saint-Exupéry

Nagyon pontosan, felelősségteljesen és szembesítésre is alkalmas módon fogalmazza meg ars poeticáját Szathmáry Gyöngyi szobrászművész Képtárban rendezett kiállításának katalógusában. Azt írja: „Milyen világot hagyunk örökül? A PARADICSOMOT kereső ember útjának egyik oldalán: SZÉDÍTŐ TÁVLATOK, kozmikus táguló világ, másik oldalán: SZÉDÍTŐ VESZÉLYEK, az atombomba árnyéka, a világot lakhatatlanná tevő ember okozta KATASZTRÓFÁK... Kioltja az ember az embert? Valóban éretlen lenne az emberiség a TUDÁS FELELŐSSÉGÉNEK a hordozására? NEM! Az embert az embernek kell megváltania. TISZTELET az angyalbereknek, a tűzcsiholóknak, a csillagfigyelőknek, az őrzőknek...”

szellemisége lengi át. S aztán – mintegy vállalt programként – részint történelmünk jeleseinél arcvonásait kutatja – Kossuth, Széchenyi, Fáy András több formában és megközelítéssel, részint művészettörténeti példaképeinek önportréit teszi át saját anyagába és huszadik század végi szemléletébe. Így születik meg Moholy Nagy fekete-fehér önarcképének hasított plasztikus változata, így Rembrandt sötét tónusú plakettje vagy Van Gogh izgékonny portréja. Valamennyin határozott karakter és sajátos formálókészség találkozik, s ettől lesznek Szathmáry Gyöngyi érmei és plakettjei összetéveszthetetlenek. Humánusnak és hitének példái megvalósult és tervekben látható emlékezései. Csernobil éppúgy megdőbbenti, mint a második világháború,

Saint-Exupéry tragikus halála éppúgy borzongással tölti el, mint a földrengések hírei, vagy éppen más a természeti vagy szellemi katasztrófák. Törekezett felületű hasított formákkal, a teret fölsebző emlékműtervei, kispasztikái, az aggodás és a felelősség hitvallásai. Férjével, Borvendég Béla építésszel több alkalommal volt módja – Nagymágocson és Kisteleken is – olyan emlékművet alkotni, amely szervesen illeszkedik egy adott épített környezetbe s a kegyeleti hely szerepét az épített architektúra, a szobor és az emlékező ember együtt teremti meg. Úgy szárnyal Szathmáry Gyöngyi tehetsége és alkotói fantáziája, hogy sohasem szakad el véglegesen a földtől, a valóságtól, pontosan térképezi világunkat és lelkünk hegyvázrajzát.

T. L.

Sose halunk meg

(Budapesti tudósnőktől.)

Új magyar filmet mutattak be a fővárosi Uránia moziban a múlt hét végén. Koltai Róbert rendezte, régi, de jó minőségű, és viszonylag időtálló recept szerint. Végy egy kedves, habókos, igen vagány, sőt „néha zsidó” főszereplőt, aki a társadalomból és a szürke hétköznapiakból öntudatosan kilóg (egy kicsit). Állíts mellé állandó társul egy rezonőrt, egy örökös kísérőt, aki mellett tulajdonságainak színei még harsányabbak lesznek, akinek ügyetlensége mellett az ügyessége már-már nagyszerűséggé válik, és akinek a tapasztalatlanságához képest a „főnök” tapasztaltsága szinte földöntúli. Ez a páros Koltai új filmjében Gyuszi bácsi, és unokaöcsikéje, Imi, akivel járják az országot, személyvonaton, konflison, gyalog és repülőn. Mellekesen vállfát árulnak, annak akit rábeszélhetnek, hogy vegyen. Hiszen a film ideje az a korszak, amikor közvesztélyes munkakerülőnek minősült, aki nem árult legalább vállfát... És ezzel az egyszerű trükkel kiszabadulhatott a reszkető holdas, az „ahhoz képest, ami odaát van!” tejjel-mézszel folyó diktatúra nyomasztó levegőjéből.

Ennél a mondatnál egy pillanatra kötelességszerűen megáll a toll, s fel kell tenni a kérdést: hm, hm, a vállfárus, löversenyző öreg hobó, mint a magyar szabadság egyik lehetősége? Végülis miért ne lehetne így? Ahhoz viszont, hogy így legyen, egy kicsit sekélyes a produkció.

Azonban mindazok ne mulasszák el megnézni, akik kesernyés ízek közben szeretnek nagyokat nevetni is. Gyuszi bácsi, meg Imi, alighanem az ő kedvükért vállfázza Magyarországot, Koltai nekik csinálta legújabb, *Sose halunk meg* című magyarul beszélő magyar filmjét.

Vita Szeged jövőjéről 3.

Etnikai városfejlesztési koncepciót is!

Az első részben ez áll: „A lakosságszám növekedését – ami az ezredfordulón túl is elsősorban a vándorlási különbözethez adódik – adminisztratív eszközökkel nem kell akadályozni. Az ezredforduló utáni első évtizedre a lakási igények kielégítésére is alkalmas lesz.” Szabad-e nekem itt Szegeden aggódnom a bevándorlók emberi és életminőségükről általában, és etnikai hovatartozásukról konkrétan? Már csak azért is, mert ez év februárjában Budapest ad otthont az Európa Tanács azon munkacsoportjának, amely az illegális népmozgások megakadályozásával foglalkozik, és erről készül egy határozatot elfogadtatni. A Gálszécsy Andrásal készült interjúban a gazdasági menekültekről – Magyar Hírlap, '92. december 26. szám – ez olvasható: „...a gazdasági menekültek lehetséges célországai a beutazás feltételeinek szigorítására, illetve a határőrizet fejlesztésére törekednek. Ez valamennyi állam elvitathatatlan joga.”

Kérdezem, hol a határ illegális és legális népmozgás között, és ha az

illegális legalizáljuk? Ha – tegyük fel – Szegeden már jóval 50 százalék felett laknak itt a szomszédokból ide települtek, hiszen a Mars téren is csak 50 százalékban lehet magyar szót hallani, vajon nem kérhetik-e majd az itt lakók, hogy Szeged már nem „tisztá” magyar város, ezért oda kell csatolni, ahol a magyarok szintén kisebbségben vannak! Hadd legyenek én most rasszista, neonáci, fasiszta stb., akár bőrféjű is! Volt egy magyar közmondás, a Horthy-fasizmusban: Adj a tónak illatást, kiver a házadból! És még nem is szálltam a tabukról, a legnagyobb magyar – magyar? – kisebbségről! Vajon mikor jön el az idő, ha majd mi is elkezdünk etnikailag „tisztogatni”? Nem jobb lenne ezt ma még okos városfejlesztéssel megelőznünk?

Minden bizonnyal az én felvetésem földrajzilag és történelmileg valós, érthető és elfogadható. Nem értek egyet, talán nem lennék vele egyedül, ha ilyenkor reflexszerűen a nyugati demokráciára hivatkoznak. Szeretném akkor is Nyugattól ezt hallani, ha mondjuk Franciaország, az USA elvesztette volna országának kétharmadát! Mi is más országot

egyesítünk, ahelyett, hogy a sajátunkkal foglalkoznánk! Természetesen én sem írnék ilyesmit, ha teszem fel az Osztrák–Magyar Monarchiában élnék, vagy nem ekkora lenne Magyarország és ilyen környezetben! Élne csak itt ebben a térségben egy kicsit a Nyugat, de kíváncsi lennék, hogy mit mondana akkor és itt demokráciáról, meg emberi jogokról?

A Magyar Nemzet '92. július 20-i számában Andorka Rudolf cikket írt: *Mikor hal meg az utolsó magyar?* címmel. Tessék mondani, hogy mikor hal meg az utolsó szegedi polgár? Hány év múlva? Pláne, ha még a koncepciónkba is bele vesszük, hogy az idegeneket adminisztratív eszközökkel nem kell akadályozni. Himnuszunkban balsorsról énekelünk, egyoldalúan, mert mi járna más egy nem okos és bölcs népek? Valaki még azt is mondta, hogy: gyáva népek nincs hazája! No, de ha egy nép gyáva is, buta is – hát akkor minek neki haza? Vegyék is el tőle a bátor és okos népek!

Dr. Veress Sándor